

Пометун Олена

*доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогіки НАПН,
Україна*

НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА – ПЕРЕХІД ДО НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що охоплюють все більше сфер соціального життя. Важливою характеристикою такого суспільства визначають здатність будь-якого суб'єкта (людини, групи тощо) у будь-який час отримати інформацію із питання, яким він цікавиться. Протягом кількох десятиліть інформація перетворилась на цінний за змістом і масовий за формою товар, споживачем якого є все суспільство. Водночас сучасний розвиток інформаційної цивілізації характеризується виникненням глобальних проблем, що по-новому ставить питання про місце і роль освіти у житті людини і суспільства, обумовлює потребу не лише у запровадженні у навчання інформаційних технологій, а й у радикальному оновленні освітньої системи, її цілей і змісту [1]. Останніми роками в країні відбуваються важливі реформи освіти пов'язані зі запровадженням стратегії Нової української школи. Отже метою даної публікації є аналіз цієї стратегії у контексті переходу до інноваційної освітньої парадигми.

Очевидно, що визначаючи педагогічну парадигму як «сукупність теоретичних та методологічних підходів, що визначають систему освіти, втілювану в науці й практиці на конкретному історичному етапі [2; 3], сучасна педагогічна наука потребує розробки нової методологічної основи розвитку освітньої системи, аналізу характеристик нової освітньої парадигми та шляхів переходу до неї.

На думку вчених [5], в умовах інноваційних змін у різних сферах суспільного життя особливої актуальності набуває нова парадигма освіти ХХІ століття – інноваційна. Серед обговорюваних моделей її втілення, на наш погляд, дуже плідним підходом можна вважати саме ті моделі, що розглядають освіту як формування культури розумової діяльності, підвищення потенціалу мислення тих, хто навчаються, формування в їхній свідомості не лише цілісної наукової картини світу, а й готовності до постійної безперервної

освіти протягом життя, яка б дозволяла людині за потребою адаптуватись до реальних змін у цій картині. Шляхом переходу від школи пам'яті до освіти, що вчить людину працювати з власним мисленням, можна розвинути у неї вміння самостійно формувати власній світогляд і переконання і розуміти різноспрямовані процеси суспільних змін, що надважливо в умовах значної кількості альтернативних інформаційних впливів.

Такі висновки підсилюються аналізом сучасної практики освітнього процесу, який свідчить, що вільний доступ учнів до інформації призводить до того, що разом з дійсно потрібною і корисною, вони отримують багато непотрібної, викривленою і навіть хибної інформації. До того ж вона є хаотичною, не системною і не пов'язана із навчальними завданнями. Це породжує фрагментарне кліпове сприйняття ними реальності, відсутність в учнів не лише цілісної картини світу, а й потреби у його цілісному сприйнятті. У деяких випадках здатність дитини розмірковувати, думати, розуміти пригнічується, а мимовільне засвоєння окремих фрагментів знань до того ж створює у неї ілюзію освіченості, поінформованості і знижує мотивацію до навчання. На цьому тлі щодамі неприпустимою стає і орієнтація на механічне заучування матеріалу, яке не лише гальмує зацікавленість дитини у навчанні, але й не може розглядатись як задовільний освітній результат.

Якщо парадигма освіти ХХ і навіть початку ХХІ ст. передбачала, головним чином, розроблення нових програм та змісту предметів і трансляцію їх від вчителя до учнів, то нова – передбачає створення атмосфери відповідальності, середовища, що стимулює активне пізнання та самопізнання, роботу вчителя з кожним учнем, зокрема формувальне поточне оцінювання навчальних результатів дитини, її руху і поступу, власну освітню траєкторію. За новою парадигмою, вчителі, мають створити активне навчальне середовище для учнів, в якому виступають організаторами, тьюторами та модераторами. Головним визнаємо – розвинути в учнів потяг і творче ставлення до навчання, створити для цього відповідні умови.

Досягнення основної мети сучасної освіти – формування компетентностей учнів можливе лише в активному навчанні, у діалозі між учнями на різних рівнях. Спілкування пробуджує думку, а позиція та рішення народжуються в активній пізнавальній діяльності. Адже компетентність учня – це не тільки модульна презентація його

знань, умінь, ставлень, а й складне особисте утворення, що містить мотиваційний, когнітивний, соціальний та поведінковий складники. Розвиток компетентності учня може забезпечити лише активна творча діяльність, осмислене опанування змістом освіти на рівні, доступному його пізнавальному потенціалу. Обрати і забезпечити такий рівень для кожного учня мають вчитель і відповідні засоби навчання.

Всі ці виклики сьогодення вимагають термінового перегляду звичних характеристик та норм освітньої діяльності, форм і методів організації освітнього процесу, які методологічно базувалися б на інноваційній освітній парадигмі. Плідні спроби в цьому аспекті пов'язані із запровадженням стратегії Нової української школи як інноваційного комплексного освітнього проєкту, спрямованого на розвиток суб'єктної позиції учня, що будується на його умінні мислити, активності, готовності до діалогу, рефлексії та співпраці. Вже сьогодні можна із впевненістю стверджувати, що досягнення цілей і завдань Нової української школи й сукупності смислів і методик, які на ній ґрунтуються, є свідченням поступового руху української освіти до інноваційної освітньої парадигми.

Водночас розуміння інноваційної синергетичної парадигми, що відображена у Новій українській школі, й особливо практичні аспекти її реалізації у різних освітніх галузях та на різних рівнях освіти ще довго будуть полем живих наукових дискусій — адже, насправді, мова йде про кардинальну зміну стереотипів мислення і діяльності у сфері освіти.

Список використаних джерел:

1. Батечко Н., Михайліченко М. Еволюція освітніх парадигм у сучасному науковому дискурсі. *Освітологія*. 2020. Вип. 9, С. 29–37. URL: <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.4>.
2. Дем'яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція. *Філософія освіти*. 2006. Вип. 2 (4), С. 256–265.
3. Крисоватий А. Основні парадигми освіти та їх сутнісна характеристика. *Психологія і суспільство*. 2015. Вип. 1, С. 114–121.
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
5. Чумак О. Парадигма освіти XXI століття: інноваційні аспекти. URL: https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konf1/Chumak.pdf.